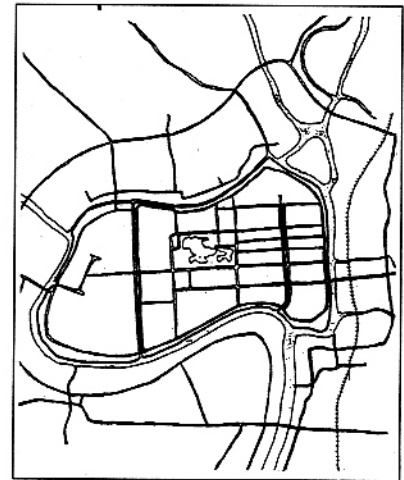

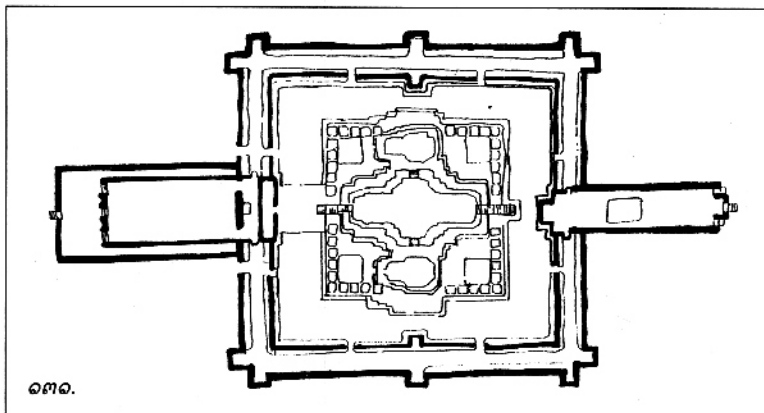
ศิลปะสมัยอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๒๐-พ.ศ. ๒๓๑๐

คลปะอยุธยาเริ่มตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๑๘๙๓ จนถึงเสียกรุงครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๐ ศิลปะสมัยอยุธยานั้นแบ่งออกเป็น ๔ ระยะ คือ

ศิลปะอยุธยายุคที่หนึ่ง นับตั้งแต่พระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยา เมื่อปี พ.ศ. ๑๘๙๓-พ.ศ. ๑๙๙๐ รวมระยะเวลาประมาณ ๙๘ ปี ศิลปะอยุธยาในยุคนี้นิยมศิลปะแบบลพบุรี จะเห็นได้จากสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะการสร้างวัด นิยมการสร้างปราสาทเป็นหลักประธานของวัด มีพระวิหารอยู่หน้าปราสาท มีระเบียงคดล้อมรอบปราสาท จากการถ่ายทอดสถาปัตยกรรม

๑๓๐.

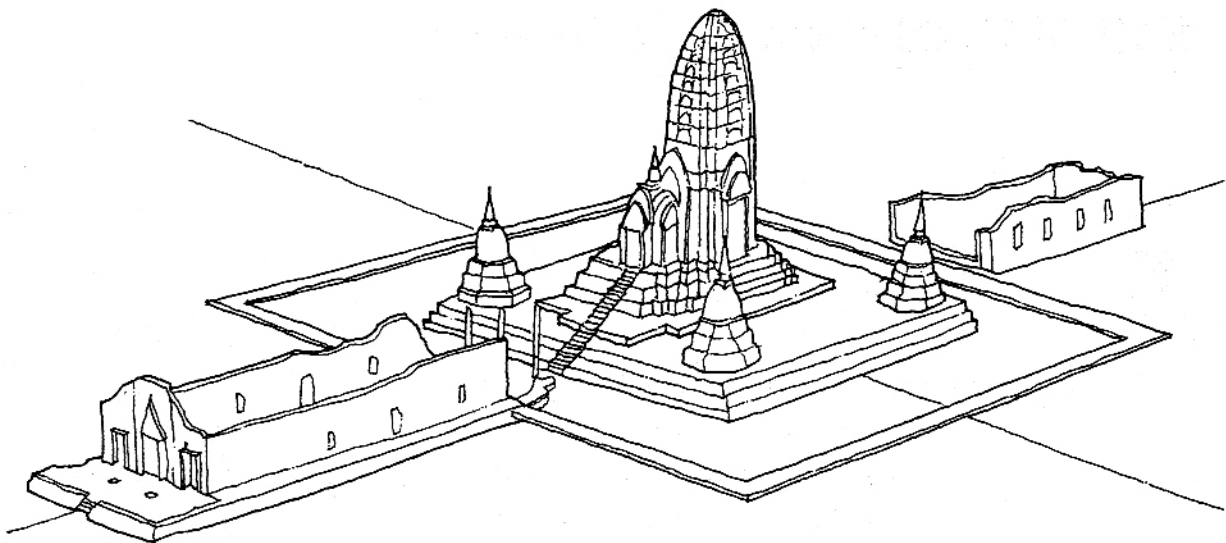
๑๓๑.

๑๓๐. แผนที่เกาะเมืองอยุธยา

๑๓๑. หั้ววัดพระราม งานสถาปัตยกรรมยุคแรกของอยุธยา

๑๓๒. วัดราชบูรณะ อยุธยา พ.ศ. ๑๖๖๗

๑๓๓. เศียรพระพุทธรูปอยุธยายุคต้น
นำมาจากวัดพระศรีสรรเพชญ์

๑๓๒.

๑๓๓.

ลพบุรีมาใช้ในสถาปัตยกรรมไทย สถาปัตยกรรมยุคนี้จึงไม่มีหน้าต่าง จะมีแต่ช่องลมแบบซี่ลูกกรง เรียกว่าแบบ *เสามะหวด* หรือบางแห่งทำเป็นแบบ สันเหลี่ยมมีอกเลา วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างส่วนใหญ่เป็นอิฐ รูปประติมากรรม มีทั้งรูปเทพเจ้าและพระพุทธรูป ลักษณะส่วนใหญ่เข้มแข็ง บึกบึน มีลักษณะผสมทั้งลพบุรี อุทองและสุโขทัย ถือกันว่าศิลปะอยุธยายุคต้นนี้สืบต่อจาก อุทองตอนปลาย โดยเฉพาะพระพุทธรูปมีพระวรกายทั้งหนาและบาง มีลักษณะ ทำทางซิงซัง บัวรองฐานทำเป็นฐานแอ่นโค้ง การประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม นั้นตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น ลักษณะลวดลายที่ปั้นเป็นลายแบบเครือเถา ตามธรรมชาติและลายประดิษฐ์ แต่ลักษณะลายไม่เหมือนกับลายของขอม เลยทีเดียว การประดับตกแต่งภายในใช้การเขียนภาพประดับ ภาพประดับ ของศิลปะอยุธยายุคต้นนิยมเขียนเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งเรียงเป็นแถว มีเรือนแก้วและต้นโพธิ์ สีที่ใช้เป็นสีแดง ดำ เหลือง ระบายสีในระบบอ่อนแก่ เล่นเงา การหล่อสำริดในอยุธยายุคต้นนี้ปรากฏตามพระราชพงศาวดารว่า ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ หล่อพระโพธิสัตว์ ๕๐๐ พระชาติ การแกะไม้ จำหลักไม้ของศิลปะอยุธยายุคต้นยังเป็นลักษณะเรียบ ๆ แบบสุโขทัย เช่น การจำหลักลายเพดานต่าง ๆ ส่วนมากเป็นลายดอกบัว ลายหูช้าง ลายดาว เพดานต่าง ๆ ลักษณะลีลาในการจำหลักยังไม่สละสลวยเท่าที่อยุธยาตอนปลาย

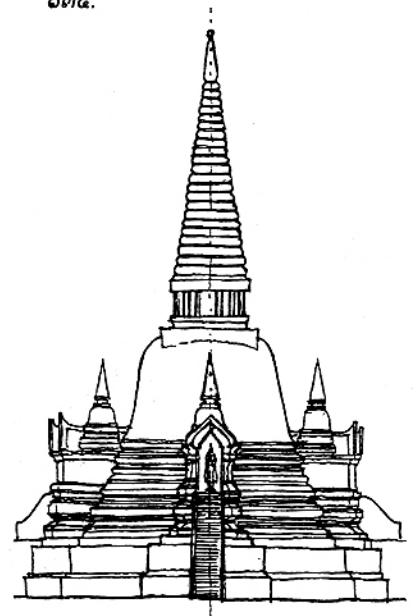
๐๓๔.

ศิลปะอยุธยายุคที่สอง นับตั้งแต่สมัยพระบรมไตรโลกนาถ พ.ศ. ๑๙๙๐ ถึงสมัยพระเจ้าทรงธรรม พ.ศ. ๒๐๗๐ ระยะเวลาประมาณ ๑๘๐ ปี ศิลปะอยุธยาในยุคที่สองนี้กลับไปนิยมศิลปะแบบสุโขทัย เพราะสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นกษัตริย์ที่มีเชื้อสายราชวงศ์สุโขทัย พระองค์ได้ย้ายราชธานีไปอยู่ ณ เมืองพิษณุโลกด้วยเหตุผลทางการเมืองระหว่างอยุธยากับเชียงใหม่ เพราะในขณะนั้นพระเจ้าติโลกราชกำลังแผ่พระบรมเดชานุภาพลงมาทางใต้

ศิลปะสถาปัตยกรรมในยุคที่สองนี้นิยมสร้างสถาปัตยกรรมแบบสุโขทัย โดยเฉพาะการสร้างเจดีย์ทรงกลม ที่เรียกกันโดยสามัญว่า ทรงลังกา การสร้างอาคารโดยเฉพาะโบสถ์ วิหาร มีลักษณะเด่น บิกิน กว้างใหญ่ ลักษณะอาคารโบสถ์หรือวิหารที่ดีจะมีลักษณะยกฐานสูง นิยมมีพะไลทางด้านข้าง เช่น วัดหน้าพระเมรุ วัดมเหยงค์ ฯลฯ ลักษณะประติมากรรมในยุคนี้เป็นลักษณะที่ต่อเนื่องกับศิลปะอยุธยาตอนต้นซึ่งคลี่คลายมาจากศิลปะแบบอโยธยา โดยเฉพาะงานประติมากรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธรูป มีลักษณะอ่อนโยนไม่กร้าวเหมือนยุคแรก ๆ นิยมเรียกกันว่า แบบหน้านาง การสร้างเจดีย์นิยมสร้างเป็นเจดีย์ทรงกลมแบบเจดีย์สุโขทัย เช่น เจดีย์ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์ และเจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล งานด้านประติมากรรม มีการแกะไม้และเครื่องทองที่แสดงถึงความอลังการต่าง ๆ โดยเห็นได้จากการขุดพบที่กรุปรางค์ประธานวัดราชบูรณะ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ในสมัยอยุธยาตอนปลายนี้ ไทยได้มีความสัมพันธ์กับจีนเป็น

๐๓๕.-๐๓๕. เจดีย์ ๓ องค์ พระราชวังโบราณ
สถาปัตยกรรมอยุธยา ยุคที่ ๒
รูปแบบเจดีย์เป็นอิทธิพลสุโขทัย

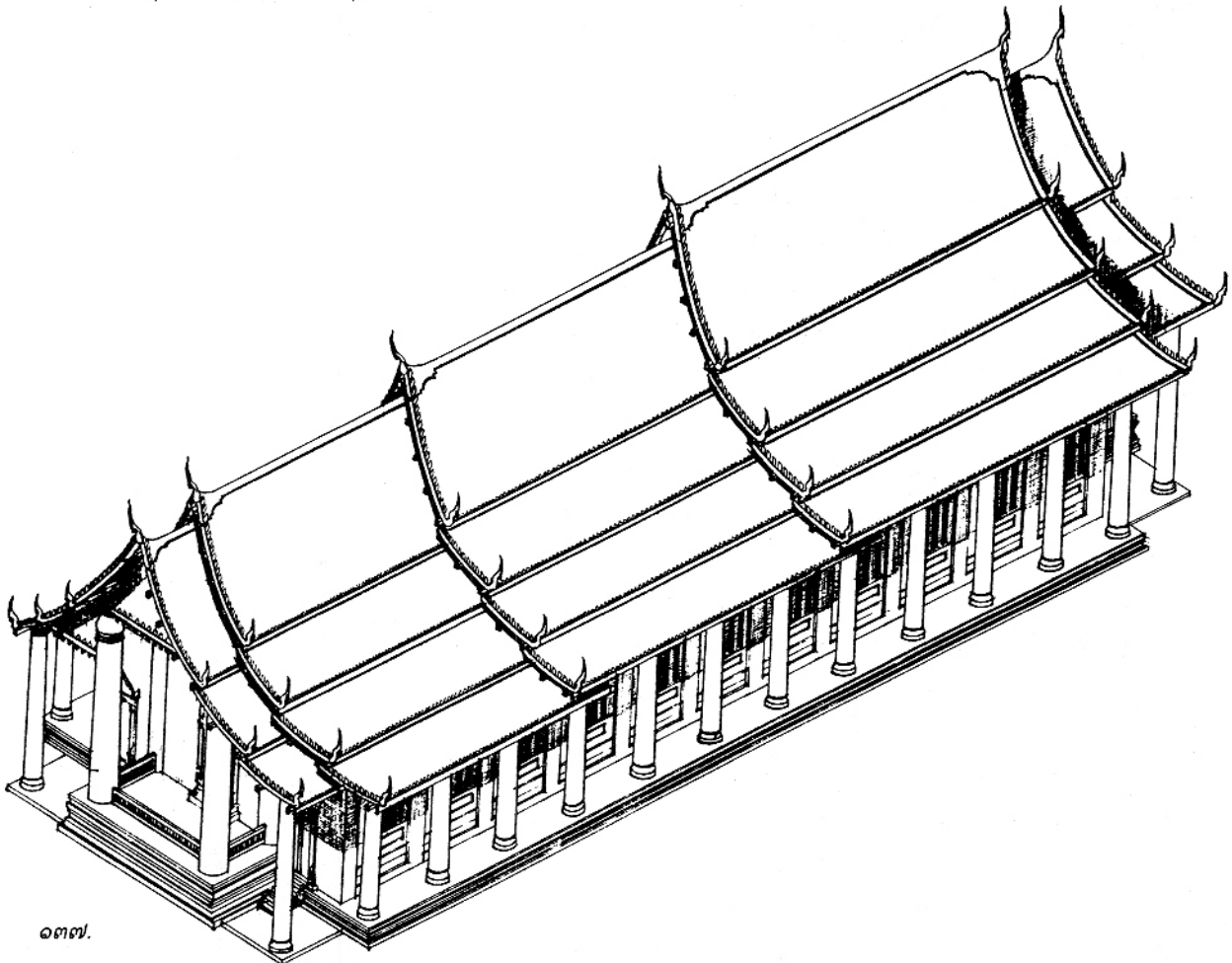
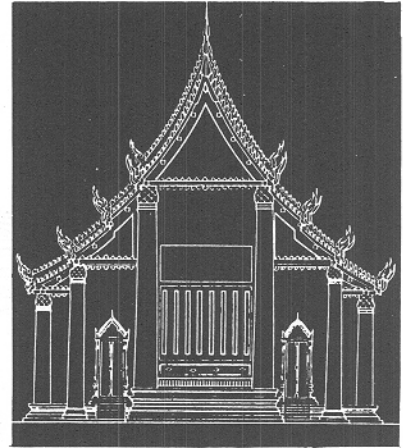
๐๓๕.

อย่างมาก พวกเครื่องใช้โดยเฉพาะเครื่องถ้วยสังคโลก แต่เดิมทำกันเองที่เมืองสุโขทัยและศรีสัชนาลัย ต่อมาเปลี่ยนเป็นการสั่งจากประเทศจีนเข้ามาใช้ และจากครั้งนี้เองศิลปะต่าง ๆ จากประเทศจีนโดยเฉพาะเครื่องถ้วยชามที่เรียกว่าถ้วยชามสมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ. ๑๙๑๑ - ๒๑๔๗) ได้กลายเป็นสินค้าขาเข้าในประเทศไทยอย่างมากมาย

๑๓๖.-๑๓๗. พระวิหารวัดพระศรีสรรเพชญ์
ยุคแรก ทำหลังคาแบบมุขลด

๑๓๖.

๑๓๗.

๑๓๔. ภาพทวารบาลไม้แกะ บานประตูเจดีย์
วัดพระศรีสรรเพชญ์อยุธยา
สังเกตการชักชายพกของผ้า

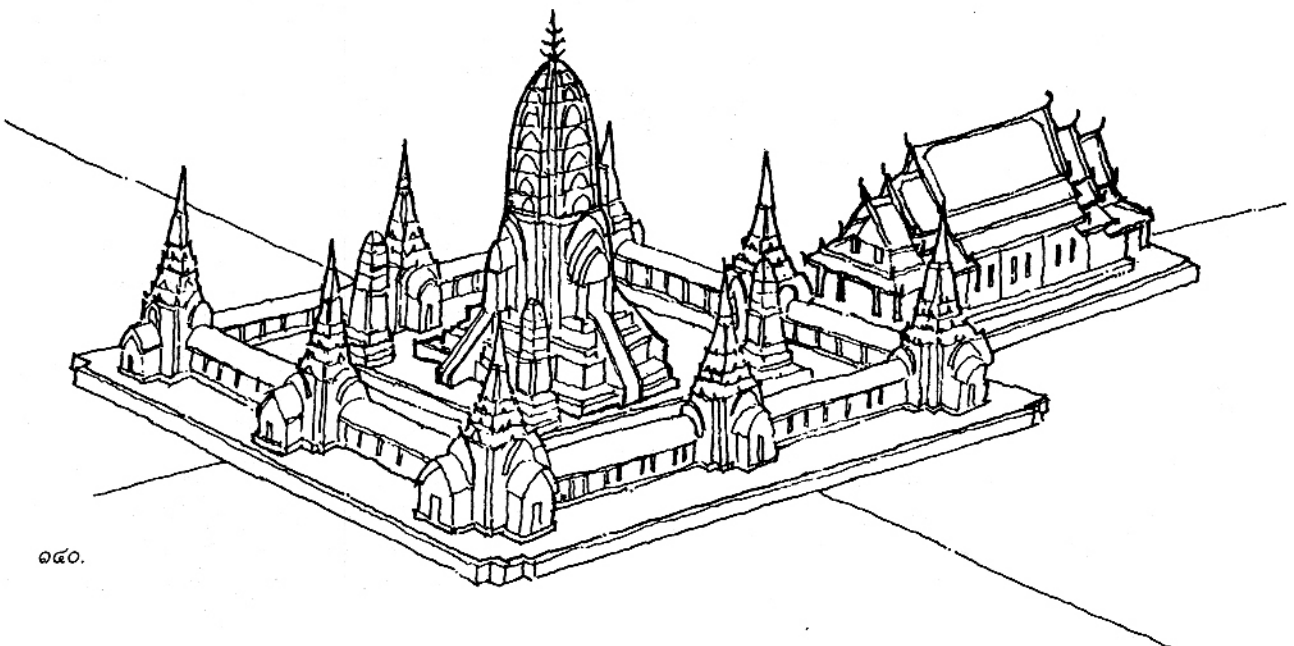
ศิลปะอยุธยายุคที่สาม นับแต่พระเจ้าปราสาททอง พ.ศ. ๒๑๗๓ ถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้าท้ายสระ พ.ศ. ๒๒๕๐ ระยะเวลาประมาณ ๗๘ ปี สมัยนี้พระเจ้าปราสาททองทรงแผ่พระบรมเดชานุภาพไปตีประเทศกัมพูชาไว้ได้ในพระราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา ทรงโปรดศิลปกรรมแบบเขมร โดยโปรดเกล้าฯ ให้จำลองพระนครวัดมาสร้างไว้ ณ ตำบลวัดเทพจันทร์ ริมแม่น้ำป่าสัก แล้วโปรดเกล้าฯ ให้เรียกว่า *ตำหนักพระนครหลวง* เพื่อใช้เป็นที่ประทับพักผ่อนในขณะเสด็จไปนมัสการพระพุทธบาทสระบุรี แต่การก่อสร้างทำได้ไม่ใหญ่โต จึงแปลงเป็นวัดไป ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาที่ดินที่พระนิวาสสถานเดิมขึ้นเป็นวัดพระราชทานนามว่า *วัดไชยวัฒนาราม* ศิลปกรรมอยุธยา ยุคนี้การก่อสร้างเริ่มมีหน้าต่าเบียดบีบได้ ดังจะเห็นได้จากการก่อสร้างอาคารบางหลัง

๑๓๙. พระพุทธรูปทรงเครื่องอยุธยายุคที่สาม
สมัยพระเจ้าปราสาททอง สร้างตาม
คติสมมุติเทวราช

๑๔๐. ศาสนสถานวัดไชยวัฒนาราม จังหวัด
อยุธยา เฉพาะโบสถ์ด้านหน้า मुख เป็น
मुखประเจ็ด กลุ่มปราสาทได้แรงบันดาลใจ
จากศิลปะขอม

๑๓๙.

๑๔๐.

๑๔๑. เจดีย์ วัดใหม่ประชุมพล

อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดอยุธยา

เป็นเจดีย์เหลี่ยมย่อมไม้สิบสอง

ที่ปรากฏในสมัยอยุธยา ชัดกับเจดีย์

ศรีสุริโยทัยที่สร้างสมัย

พระมหาจักรพรรดิ

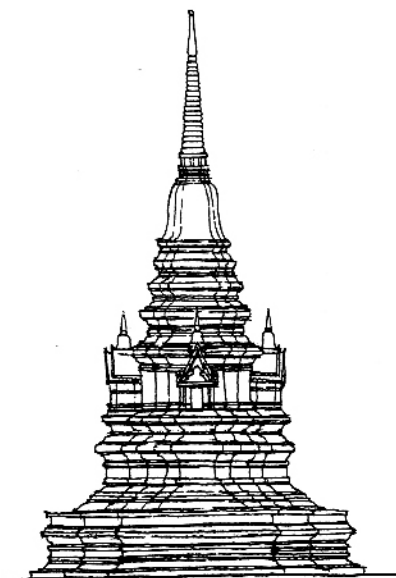
๑๔๒. โบสถ์วัดสระบัว จังหวัดเพชรบุรี
สมัยอยุธยาตอนปลาย สังเกตนิยม
ทำฐานแอ่น

๑๔๓. เจดีย์ศรีสุริโยทัย บางท่านเชื่อว่าเป็น
เจดีย์สมัยพระมหาจักรพรรดิ
ซึ่งขัดกับศิลปะสถาปัตยกรรม
ยุคพระมหาจักรพรรดิที่นิยมสร้างเจดีย์
กลมฐาน ๔ เหลี่ยม

๑๔๒.

๑๔๓.

ในจังหวัดลพบุรี ซึ่งก่อสร้างในสมัยพระนารายณ์ อิทธิพลทางสถาปัตยกรรมแบบยุโรปได้เริ่มแผ่เข้ามา มีอิทธิพลอยู่ในสถาปัตยกรรมไทยตั้งแต่นั้นมา การก่อสร้างซุ้มประตูหน้าต่างโค้งแหลมแบบ Gothic ก็เริ่มมีอิทธิพลในยุคนี เช่น ซุ้มประตูทางเข้าพระบรมมหาราชวังที่ลพบุรี และวัดบางวัดที่อยุธยา เช่น วัดกุฎีดาว

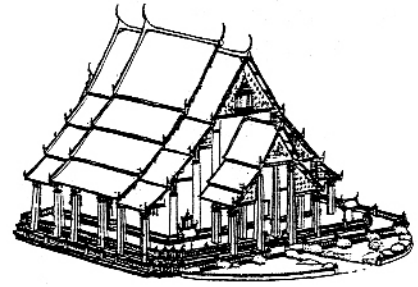
สถาปัตยกรรมโดยเฉพาะอาคารต่าง ๆ เริ่มนิยมทำเป็นเส้นโค้งที่ฐานและหลังคา ลักษณะเส้นโค้งในสถาปัตยกรรมอยุธยานี้ คงจะเป็นลักษณะสืบเนื่องมาแต่ครั้งศิลปะสมัยสุโขทัยแล้ว โดยเฉพาะชายคาชั้นปีกนกนั้น ศิลปะอยุธยาไม่นิยมสร้างยื่นออกมามาก การมุงหลังคานิยมใช้กระเบื้องชนิดทางตัดและกระเบื้องชนิดกาบ มีกระเบื้องเชิงชายประกอบ กระเบื้องที่ใช้มุงที่เป็นกระเบื้องเคลือบนั้นมิใช่เป็นครั้งแรกในแผ่นดินพระเพทราชา โดยใช้มุงที่วัดบรมพุทธารามตรงพระนิวาสสถานเดิมก่อนเสวยราชย์ ซึ่งชาวอยุธยาเรียกติดปากเป็นสามัญว่า วัดกระเบื้องเคลือบ ศิลปะอยุธยายุคที่สามนี้ยังมีลักษณะเจดีย์ที่เป็นแบบฉบับอีกลักษณะหนึ่งคือ เจดีย์ย่อเหลี่ยมไม้สิบสอง ซึ่งสร้างในสมัยพระเจ้าปราสาททอง เช่นที่วัดชุมพลนิกายาราม อำเภอบางปะอิน จังหวัดอยุธยา

ศิลปะอยุธยายุคที่สี่ นับตั้งแต่สมัยพระเจ้าบรมโกศ พ.ศ. ๒๒๗๕ ถึงเสียกรุงครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๓๑๐ ศิลปะอยุธยาสมัยนี้เป็นสมัยที่มีการซ่อมแซมมากกว่าที่จะสร้างขึ้นใหม่ พระเจ้าบรมโกศทรงมีพระราชศรัทธาที่จะปฏิสังขรณ์มากกว่าจะทรงสร้างใหม่ โดยเห็นได้จากวัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงและหัวเมือง เช่น เจดีย์ภูเขาทองที่อยู่อยุธยา ฯลฯ และศิลปกรรมชิ้นเยี่ยม ๆ ที่มีอยู่ตามหัวเมืองเป็นศิลปะที่สร้างขึ้นในสมัยนี้ทั้งสิ้น เช่น บานประตูมุก ธรรมาคณีเทศน์ในวิหารพระพุทธชินราชที่พิษณุโลก สถาปัตยกรรมในยุคที่สี่นี้นิยมเส้นฐานและเส้นหลังคาอ่อนโค้งเป็นแนวขนาน

ประณีตศิลป์ที่ขึ้นชื่ออีกอย่างหนึ่งของศิลปะอยุธยาในยุคนี้ คือ เครื่องเบญจรงค์ โดยไทยเป็นผู้ให้แบบอย่างสั่งทำจากเมืองจีน พื้นภายในขามเป็นสีเขียว ภายนอกเป็นภาพและลายดอกไม้ ฯลฯ

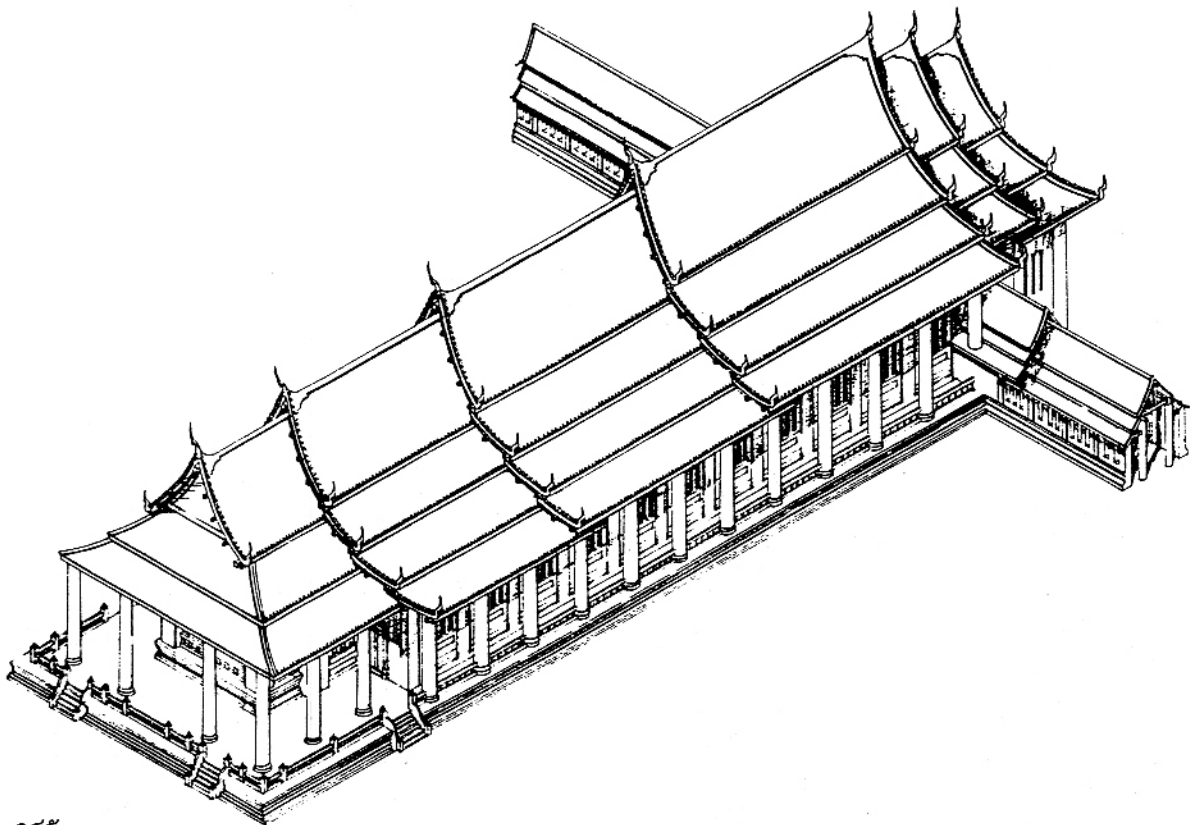
จิตรกรรมของศิลปะอยุธยาครั้งนี้ แตกต่างกับจิตรกรรมอยุธยาแรก ๆ โดยที่เปลี่ยนคตินิยมจากภาพเขียนที่นิยมแบบขุ่มเรือนแก้ว เปลี่ยนเป็นภาพเล่าเรื่อง ลีก็เพิ่มมากขึ้น แต่ยังไม่น่าถึงหลักสถาปัตยกรรมและภาพบุคคลประกอบในภาพที่จะต้องมีความสัมพันธ์กันตามลำดับซึ่งเป็นจริง

๑๔๔.

๑๔๔. วิหารพระมงคลบพิตร มีมุขลดหน้าหลัง
ลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรม
สมัยพระเจ้าบรมโกศ

๑๔๕. วิหารพระศรีสรรเพชญ์ครั้งสุดท้าย
ก่อนถูกพม่าเผา สังเกตมุขหน้าทำเป็น
ระเบียงคลุม

๑๔๕.

๑๔๖. รูปหล่อโลหะ ครุฑ-ยักษ์
สมัยรัตนโกสินทร์
ประดับฐานมณฑป
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ศิลปะสมัยรัชกาลที่ ๑

